

החלטת סגן הממונה על המשמעת – הכרעת דין

1. הנקבלת תלמידה לתואר ראשון בפקולטות למדעי הרוח ולמדעי החברה. במסגרת אחד הקורסים היא על הנקבלת להגיש מטלה מסכמת בכתב. לפי כתב הקובלנה, מבדיקת עבודתה של הנקבלת עלה כי היא הועתקה משתי עבודות אחרות שהוגשו למרצת הקורס. בכך, מייחס כתב הקובלנה לנקבלת עבירות של הפרת הוראות בעבודה והונאה בעבודה (סעיפים 29.4 ו-29.3 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח) [להלן – "התקנון"]).
2. בדיון ההקראה שנערך בפניי כפרה הנקבלת בעבירת ההונאה והודתה בעבירת הפרת ההוראות. בדיון ההוכחות הציגה הקבילה את העבודה שהגישה הנקבלת לצד שתי העבודות מהן לכאורה הועתקה – ועמדה על הדמיון ביניהן. בנוסף, עמדה הקבילה על שינויי נוסח קלים בין העבודות, שמראים, לכאורה, את הניסיון להסוות את ההעתקה.
3. הנקבלת, מנגד, פרשה את גרסתה – שמתבססת על כך שהיא אמנם נעזרה בעבודות הנוספות אך לא העתיקה מהן, ופירטה את הנסיבות שהובילו להיעזרות זו. העבודה ניתנה בזוגות והנקבלת, שלא מצאה בת זוג, נאלצה להתמודד עם העבודה לבד. הנקבלת סברה כי העבודה מורכבת ומסובכת. על כן, היא דיברה עם שתיים מחברותיה, וביקשה מהן שיסבירו לה על דרך כתיבת העבודה. לאחר שהסברים אלו לא צלחו, היא ביקשה משתי חברותיה לשלוח את עבודותיהן, בהן היא נעזרה. בתמצית, אם כן, הנקבלת טוענת כי היא נעזרה בעבודות האחרות, ללא כוונה להונות.

דיון והכרעה

4. אין מחלוקת שקיים דמיון בין שלוש העבודות – העבודה שהגישה הנקבלת, ושתי העבודות הנוספות. גם לגרסת הנקבלת, היא נעזרה בעבודות הנוספות. היכן עובר הגבול בין "היעזרות", ללא כוונה להונות, לבין העתקה אסורה? במקרים קודמים הדגשתי את הרצון לזכות ביתרון לא-הוגן שעומד בבסיס עבירת ההונאה; ואת האינדיקציות לכך – כגון, העתקה משמעותית וסדרתית והיעדר עבודה עצמאית (ראו עניין ד-2021-16).
5. עיינתי בחומרי התלונה, לרבות ההנחיות לכתיבת העבודה. בפרט השוויתי בין העבודה של הנקבלת לשתי העבודות הנוספות. אני סבור שלפנינו מקרה מובהק של העתקה, שחוצה את הרף הראייתי הנדרש להוכחת הונאה (ראו סעיף 57.4 לתקנון, שדורש שאשמתו של נקבל לו מיוחסת עבירת ההונאה תוכח מעבר לספק סביר).
6. חלק מעבודתה של הנקבלת דומה מאוד לאחת העבודות; ואילו החלק השני של עבודת הנקבלת דומה מאוד לעבודה השלישית. ככלל, אין בעבודתה של הנקבלת רכיב שאינו דומה, משמעותית, לעבודות האחרות. משפטים מסוימים מועתקים, מילה במילה, מאחת משתי העבודות האחרות.¹ בדומה, לעיתים הנקבלת משתמשת בדיוק באותן דוגמאות שמופיעות באחת מהעבודות הנוספות ("ב-לון, מתחרז עם ח-לון"). ולעיתים בעבודת הנקבלת מופיע אותו משפט מהעבודה האחרת – לרבות הטעות בעבודה האחרת.²
7. אך גם בחלקים שאינם מועתקים מילה במילה ניתן למצוא אינדיקציות חזקות להעתקה. כך, ניתן למצוא בעבודתה של הנקבלת שינויי נוסח מכוונים, שמובילים לניסוח מלאכותי, תמוה ו/או חסר פשר. כך לדוגמא, באחת מהעבודות האחרות נכתב – "אשר מכיל מילים שצורתן הכתובה מוכרת לקורא".

¹ ראו למשל הפסקאות שבסעיפים 5) ו-6) לעבודות -- שזהות כמעט לחלוטין בין עבודת הנקבלת לבין אחת העבודות הנוספות.
² המשפט "המטלה משפרת . . . והשיפוי הצפוי הוא הכרת אות קיימת . . ." מופיע הן בעבודת הנקבלת והן בעבודה האחרת, כאשר ניכר כי הכותבות התכוונו לכתוב "והשיפור הצפוי" (ההדגשה הוספה).

בחלק התואם בעבודת הנקבלת נכתב "מכילה אֶשֶׁר מילים שהצורה של הכתובה שלהם נפוצה בדרך כלל ומוכרת לקורא" (ההדגשות הוספו). ניתן למצוא בעבודות דוגמאות רבות נוספות ברוח זו.³

אני מרשיע, אם כן, את הנקבלת גם בעבירת הפרת ההוראות (על פי הודאתה) וגם בעבירת ההונאה.

הכרעת הדין ניתנה היום, 10.7.2022.

ד"ר שי נ. לביא

ס' הממונה על המשמעת

החלטת סגן הממונה על המשמעת – גזר דין

1. בהכרעת דיני מיום 10.7.2022 הרשעתי את הנקבלת בעבירת הפרת ההוראות ועבירת ההונאה. ביום 2.8.2022 התקיים דיון בשאלת עונשה של הנקבלת. הקבילה עתרה לעונש הרחקה של שנת לימודים, פסילת הקורס, והרחקה על תנאי.
2. הנקבלת ביקשה לא להטיל עליה עונש הרחקה בפועל. לטענתה, האירוע נשוא הקובלנה קרה באופן לא מתוכנן, משום שהייתה בלחץ כתוצאה מהגשה של מספר עבודות אקדמיות באותו יום; עקב כך שלא מצאה בת זוג להגשת העבודה ונאלצה להגיש העבודה בגפה; וכן עקב אירוע משפחתי מצער שאירע באותו יום. באופן כללי, נטען לנסיבות אישיות שמצדיקות במקרנו הקלה משמעותית בעונש. ראשית, לאור המצב במשפחתה של הנקבלת (על הקשיים במשפחתה של הנקבלת הוצגו מסמכים), הרחקה תפגע בה קשה מבחינה אישית-תעסוקתית. שנית, מצבה האקדמי של הנקבלת באחד מהחוגים רעוע. היא נמצאת בשנתה החמישית בחוג. לימודיה אושרו על תנאי, והיא קיבלה אישור חריג לסיים. החשש של הנקבלת שדחייה נוספת, עקב הרחקה, לא תאפשר לה להמשיך את התואר באותו חוג, כך שהיא תורחק למעשה לצמיתות.

נסיבותיה האישיות של הנקבלת

3. האם יש להפחית את עונש ההרחקה לאור נסיבותיה האישיות של הנקבלת? מובן כי לעונש של הרחקה מהלימודים יש השפעה קשה על מהלך חייו של כל מורחק. לצערנו, עונש ההרחקה נדרש כדי שהתלמידים יפנימו, טרם מעשה, את ההשלכות החמורות של הונאה (וראו גם ס' 30א לתקנון שמחייב, ככלל, הרחקה של שנה בעקבות הונאה). הנקבלת טוענת כי הרקע לאירוע ההעתקה הוא הלחץ בו הייתה שרויה, עקב מצבה המשפחתי. בנוסף, נטען כי הרחקה תפגע קשה ביכולת התעסוקה שלה, הבעייתית ממילא לאור מצבה המשפחתי.
4. אני ער לעובדה שהרחקה תפגע קשות במהלך חייה של הנקבלת, בפרט לאור הרקע המשפחתי שהציגה. עם זאת, אני סבור שהרחקה של שני סמסטרים היא ענישה ראויה במקרנו (והשוו שוב לס' 30א, ובו ענישת מינימום, ככלל, של שנה בעבירות הונאה). כאמור בהכרעת הדין, מדובר בהעתקה נרחבת, משתי עבודות שונות, שלא ניתן להצדיקה בלחץ בו הייתה שרויה הנקבלת סביב מועד ההגשה.

³ כך, באחת מהעבודות הנוספות נכתב "הצורות השונות אשר מייצגות את אותה האות המופשטת, אשר רשומות בפונטים שונים". בחלק התואם בעבודת הנקבלת נכתב "אותיות זהות בצורה מְפושטת, אבל רשומות בפונטים שונים" (ההדגשות הוספו). בדומה, בעבודה הנוספת נכתב "מילים מתאימות בעזרת מתיחת קו", ובעבודת הנקבלת נכתב "קשר בין מילים מתאימות דרך לעשות קו".

החשש שהרחקה תוביל לביטול לימודיה של הנקבלת

5. טענה נוספת היא שכל הרחקה של הנקבלת, כשלעצמה, תפגע בה באופן לא פרופורציונלי. כך, לאור העובדה שבחוג השני הנקבלת נמצאת ממילא בסיטואציה אקדמית בעייתית. היא בשנתה החמישית ללימודיה. ודחייה נוספת, עקב הרחקה מהאוניברסיטה, תוביל אם כן לכך שהפקולטה לא תאפשר לה להמשיך את לימודיה כלל – עונש לא מידתי.

6. בעניין ד-2022-46 סברתי, בהמשך לפסיקה קודמת, כי במצבים מסוימים עצם ההרחקה תוביל לעונש לא מידתי. באותו עניין דובר בנקבלת שהייתה בהפסקת לימודים של חמש שנים, כך שעונש הרחקה נוסף יוביל להתיישנות הקורסים שכבר למדה – עונש לא-מידתי. על כן, נמנעתי מהטלת עונש הרחקה בפועל, והסתפקתי בעונש חלופי.⁴ אך מקרים מסוג זה הם מקרים חריגים. ברור, כאמור לעיל, כי כל עונש הרחקה מוביל לפגיעה קשה בנקבלים. לצערנו, עונשי הרחקה מוטלים באופן שגרתי. על הטוען לביטול עונש הרחקה בעבירות הונאה הנטל להראות כי אכן יש חשש ממשי לכך שהרחקה תוביל לפגיעה לא-פרופורציונלית.

7. האם ראוי לבטל את עונש ההרחקה במקרנו? לאור טענותיה של הנקבלת בדיון ביקשתי ממנה להציג מסמכים רלוואנטיים. מהמסמכים שהוצגו עולה כי, למרות ריבוי נכשלים, החוג מקנה לנקבלת הזדמנות נוספת לסיים את לימודיה.⁵ לא עולה מהמסמכים כי דחייה של שנה נוספת, עקב הרחקה, היא זו שתוביל להפסקת לימודיה של הנקבלת. לא שוכנעתי, אם כן, כי הרחקה של הנקבלת לשנת לימודים תרע את מצבה האקדמי באופן לא פרופורציונלי.

8. אשר על כן, אני גוזר את עונשה של הנקבלת כדלקמן:

- א. פסילת הקורס נשוא הקובלנה.
- ב. הרחקה מהאוניברסיטה לשני סמסטרים, סמסטר א' תשפ"ג וסמסטר ב' תשפ"ג.
- ג. הרחקה על תנאי של שני סמסטרים, למשך שנתיים מיום חזרתה של הנקבלת ללימודים.

גזר הדין ניתן היום, 10.9.2022.

ד"ר שי נ. לביא

ס' הממונה על המשמעת

⁴ על רקע סיום לימודיה של הנקבלת באותו עניין, גזרתי עליה עונש של מניעת זכאות לתואר (ללא פסילת הקורס, ועם פסילת העבודה בלבד).

⁵ ביתר פירוט, הוצגו שלושה מסמכים רלוואנטיים. האחד הוא אימייל ממזכירות החוג (ללא תאריך), בו נאמר שחזרתה של הנקבלת לאחר הרחקה צריכה להיבחן בפני וועדת הוראה, וכן, שהנקבלת עומדת בפני הפסקת לימודים עקב ריבוי נכשלים. השני הוא תכתובת וואטסאפ עם מרצה בחוג (ללא ציון שם משפחתה של המרצה), בו המרצה מציינת כי הוחלט לתת לנקבלת הזדמנות נוספת, וכי נכשל אחד נוסף יוביל להפסקת לימודיה. השלישי הוא מסמך מיועץ החוג שמצייין גם כן כי הוחלט לתת לנקבלת הזדמנות אקדמית נוספת, וכי נכשל נוסף יוביל לסיום לימודיה לאלתר.